

УДК 630* (092)

І.Ф. КАЛУЦЬКИЙ, Ю.С. ШПАРИК, Р.М. ЯЦИК

ОЛІЙНИК ВАСИЛЬ СТЕПАНОВИЧ: УЧЕНИЙ-ЛІСОЗНАВЕЦЬ, ЛІСОГІДРОЛОГ І ПЕДАГОГ (З НАГОДИ 65-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

***Василь Степанович ОЛІЙНИК** – дійсний член Лісівничої академії наук України, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри лісознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Відомий як учений-лісознавець, фахівець із проблем лісової гідрології, дослідник захисних функцій гірських і передгірних лісів Карпат, їх змін під впливом антропогенної діяльності та лісогосподарських заходів, організатор низки лісових експериментів. Опрацював систему заходів щодо оптимізації поліфункціональної ролі лісів регіону, яка увійшла в нормативну базу ведення лісового господарства. Творчий доробок В.С. Олійника становить понад 120 наукових і навчально-методичних праць, серед яких три монографії у співавторстві та одна – одноосібна.*

Олійник Василь Степанович народився 18 червня 1949 року в с. Манява Богородчанського району Івано-Франківської області. Після закінчення Солотвинської середньої школи у 1966 р. вступив на денне відділення Львівського державного університету імені Івана Франка, де навчався за спеціальністю «Географія. Фізична географія». У 1971 р. отримав кваліфікацію «Географ. Викладач географії».

У 1971-2003 рр. працював у Карпатському філіалі Українського науково-дослідного інституту лісового господарства і агролісомеліорації імені Г.М. Висоцького (з 1990 р. – Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва імені П.С. Пастернака). Трудову діяльність починав з посади старшого лаборанта відділу ґрунтознавства, де визначав зміни водно-фізичних властивостей ґрунту під впливом лісогосподарських заходів. З квітня 1972 р. – інженер, а згодом – молодший науковий співробітник відділу лісівництва і екології, де був задіяний у лісогідрологічній тематиці філіалу, яку виконували за міжнародним завданням. За ним закріплюється стаціонар «Хрипелів» у ялинових лісах Карпат. Тут на площі майже 100 га, до функціонуючих трьох водомірних постів, він додатково організовує мережу опадомірних пунктів із 120 опадомірів під наметом лісу і на відкритих ділянках, снігомірні профілі завдовжки 2,5 км та чотири площадки для визначення фізичного випаровування і вологості ґрунту. У 1973-74 рр. у межах одного із водозборів організо-

вує проведення суцільної експериментальної рубки лісу з метою вивчення її гідрологічних наслідків. Паралельно збирає та аналізує дані щодо стокорегулювальної ролі лісистості на річкових водозборах північно-східного мегахилу Українських Карпат.

У результаті стаціонарного вивчення водного режиму лісу, його змін під впливом суцільних рубок, а також даних щодо впливу лісу на річковий стік басейнів підготував кандидатську дисертацію «Водорегулювальна роль смерекових лісів Карпат», за спеціальністю 06.03.03 «Лісознавство, лісівництво і захисне лісорозведення; лісові пожежі і боротьба з ними», яку захистив у 1983 р. в Українському науко-

во-дослідному інституті лісового господарства і агролісомеліорації імені Г.М. Висоцького (м. Харків).

У 1984-2003 рр. В.С. Олійник за конкурсами займав посади старшого і провідного наукового співробітника, завідувача сектором лісознавства та лабораторії лісівництва. Він продовжує керувати експериментальними лісогідрологічними дослідженнями на стаціонарі «Хрипелів», а з 1985 р. – й на стаціонарі «Свалява» у букових лісах Закарпаття. У 1986-2005 рр. В.С. Олійник – керівник низки науково-дослідних тем лісівничого та лісоекологічного спрямування, які виконували за завданнями Державного комітету лісового господарства України і Міністерства екології та природних ресурсів. У 1987 р. йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника із спеціальності «Лісознавство і лі-

сівництво, лісові пожежі та боротьба з ними».

У цей період на стаціонарі «Хрипелів» науковець закладає чотири активних лісових експерименти, метою яких було вивчення гідрологічних наслідків добровільно-вибіркових рубок та визначення гранично-допустимого обсягу суцільнолісосічних рубань лісу на гірських водозборах. Водночас він з'ясовує вплив лісовідновних процесів на формування водоохоронно-захисних властивостей букових і смерекових лісів. Маршрутним методом науковець вивчає вплив лісоексплуатаційних процесів на ґрунтозахисні властивості карпатських лісів. Окрім того, він аналізує роль лісистості гірських водозборів на паводковий стік гірських рік, опрацьовує методику оцінки гідрологічних функцій гірських лісів. У результаті досліджень було обґрунтовано методичні основи вивчення водоохоронно-захисних властивостей карпатських лісів, дано гідрологічну оцінку ялиновим і буковим лісам та впливу лісогосподарської діяльності на водний режим водозборів та ерозійні процеси, а також опрацьовано систему заходів щодо оптимізації захисних функцій лісів. На їх основі за спеціальністю 06.03.03 «Лісівництво і лісівництво» В.С. Олійник підготував докторську дисертацію на тему «Водоохоронно-захисна роль гірських лісів Українських Карпат, її антропогенні зміни та шляхи оптимізації», яку було захищено в 2008 р. у Національному лісотехнічному університеті України (м. Львів).

Найскладнішими питаннями функціонування стаціонарів були організація проведення щоденних гідрометеоспостережень за різних погодних ситуацій, забезпечення наукових об'єктів обладнанням і приладами, а також здійснення неодноразових капітальних ремонтів гідропостів. Завдяки самовідданій праці підібраного штату техніків-спостерігачів і тісним контактам з місцевими лісогосподарськими підприємствами та установами гідрометеослужби В.С. Олійнику вдалося проводити безперервні дослідження впродовж кількох десятиліть.

З досвідом роботи на стаціонарах неодноразово знайомилися науковці і фахівці-лісівники та гідрологи, зокрема учасники Міжнародних і Всесоюзних конференцій, нарад та симпозіумів, у тому числі IUFRO.

Професор В.С. Олійник опублікував понад 120 наукових і навчально-методичних праць. Основні результати досліджень 70-90-х років минулого століття він висвітлює у вигляді розділів двох всесоюзних академічних монографій – «Принципи виділення захисних лісових смуг» – (М.: Наука, 1977 р.) і «Гідрологічна роль лісових геосистем» – (Новосибірськ: Наука, Сибір. від-ня, 1989 р.) та циклі публікацій (шість статей 1978-1999 років) у науково-теоретичному журналі АН СРСР і РАН «Лесоведение». Окремі з них було перевидано в США.

Матеріали досліджень із середини 90-х років дотепер висвітлено у «Наукових вісниках» НЛТУ України та НУБіП України (25 статей), збірниках «Лісівництво і агролісомеліорація» (10 статей), «Наукових працях ЛАН України» та інших

виданнях. Узагальнюючими науковими роботами В.С. Олійника є монографії «Стихийні явища в гірсько-лісових умовах Українських Карпат: вітровали, паводки, ерозія ґрунту» (Львів: Камула, 2007. – 240 с., співавтор – І.Ф. Калущкий) та «Гідрологічна роль лісів Українських Карпат» (Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – 232 с.).

Поряд із теоретичним і експериментальним напрямком досліджень, вчений значну увагу приділяє прикладним аспектам лісогосподарської діяльності. Він опрацював сім науково-практичних рекомендацій із збалансованого та багатоцільового ведення лісового господарства у Карпатському регіоні, які затверджені галузевим відомством і впроваджуються у практику.

В умовах гострої дискусії, яка розгорнулася у засобах масової інформації і наукових публікаціях щодо причин виникнення нищівних карпатських паводків 1998, 2001 і 2008 років, В.С. Олійник, опираючись на результати різнопланових лісогідрологічних досліджень, висвітлює закономірності формування водної стихії залежно від метеорологічної ситуації та господарської діяльності для різних лісорослинних умов Карпат. Він довів, що під час екстремальних злив, особливо більше 120-150 мм, позитивна гідрологічна роль лісу різко ослаблюється, оскільки такі опади значно перевищують водорегулювальну місткість лісових екосистем. Учений також з'ясував, що сучасні лісоексплуатаційні заходи, викликаючи деструктивні процеси у місцях їх проведення, мало впливають на гідрологічну ситуацію регіону загалом. Отримана ним оцінка гідрологічної ролі лісу і господарської діяльності знайшла відображення у науково-експертних висновках НАН України щодо природних і техногенних причин катастрофічних наслідків та схемі комплексного захисту від них у басейні ріки Тиса.

Упродовж останніх років науковець плідно працює над проблемами оптимізації лісового покриву гірських водозборів, лісоаграрних ландшафтів Передкарпаття та захисної ролі лісів Карпатського регіону.

Професор В.С. Олійник успішно поєднує наукову діяльність з педагогічною роботою. У 1993-2009 рр. викладав курс «Лісівництво» у Центрі підвищення кваліфікації керівних працівників та спеціалістів Мінпромисловості. З 2001 р. працює за сумісництвом доцентом кафедри біології Прикарпатського національного університету імені В.С. Стефаника, з 2003 р. на штатній основі – спочатку доцент, а згодом – професор кафедри географії і природознавства. З вересня 2009 р. – завідувач кафедри лісівництва цього ж ДВНЗ.

У 2012 р. В.С. Олійнику присвоєно вчене звання професора кафедри лісівництва. Підготовку фахівців здійснює за напрямом «Лісове і садово-паркове господарство», а також «Географія». Викладає дисципліни «Метеорологія», «Лісова гідрологія», «Фізична географія материків і океанів» (ОКР «Бакалавр») та «Регіональне лісівництво», «Гірське лісівництво», «Сучасні методи наукових досліджень», «Лісова політика» (ОКР «Магістр»).

Веде аспірантську підготовку із спеціальностей 06.03.03 «Лісознавство і лісівництво» та 11.00.11 «Конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів». Як офіційний опонент співпрацює із спецрадами НЛТУ України та УкрНДІЛГА за спеціальністю 06.03.03 «Лісознавство і лісівництво». Опублікував 12 навчально-методичних праць загальним обсягом 53 друковані аркуші. У травні 2009 р. В.С. Олійника обрано членом-кореспондентом Лісівничої академії наук України, а в квітні 2014 р. – дійсним членом цієї ж академії.

З нагоди 65-річчя колективи Інституту природничих наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кафедр лісознавства і географії, а також УкрНДІГірліс бажають доброго здоров'я Василю Степановичу та плідної науково-педагогічної праці.

И.Ф. Калуцкий, Ю.С. Шпарик, Р.М. Яцык

**ОЛИЙНЫК ВАСИЛИЙ СТЕПАНОВИЧ:
УЧЕНЫЙ-ЛЕСОВОД,
ЛЕСОГИДРОЛОГ И ПЕДАГОГ
(К 65-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)**

Василий Степанович Олійник – действительный член Лесной академии наук Украины, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, заведующий кафедрой лесоведения Прикарпатского национального университета имени Василя Стефаника. Ученый-лесовод, специалист по проблемам лесной гидрологии, исследователь защитных функций горных и предгорных лесов Карпат, их изменения под влиянием антропогенной деятельности и ле-

сохозяйственных мероприятий, организатор ряда лесных экспериментов. Разработал систему мероприятий по оптимизации полифункциональной роли лесов региона, которая вошла в нормативную базу ведения лесного хозяйства. Творческая работа В.С. Олійника составляет более 120 научных и учебно-методических работ, среди которых три монографии в соавторстве и одна – единоличная.

I. Kalutskyj, Y. Shparyk, R. Yatsyk

**OLIJNYK VASYL STEPANOVYCH:
FORESTRY SCIENTIST, FORESTRY
HYDROLOGIST AND TEACHER
(ON 65TH ANNIVERSARY)**

Vasyl Stepanovych Olijnyk – Member of the Forestry Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Head of the Forestry Department in the Natural Sciences Institute of the Precarpathian National University after Vasyl Stefanyk. He is well known as forestry scientist, as expert on forest hydrology, as researcher on protective functions of mountain and foothill forests of the Carpathians and their changes under the human activities influence and forest management, as organizer of many forestry experiments. Dr. V.S. Olijnyk compiled of the management system for optimizing of the functional role of forests in the region, what was included in the regulatory documents on forest management in Ukraine. Scientific heritage of Olijnyk V.S. includes more than 120 scientific and educational papers, including three co-authored books and one monograph.